

Asia: VN/9978/2024

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä

Lausunnonantajan lausunto

Määritelmät. Näkemyksenne asetusluonnoksen 2 §:n määritelmistä (esim. ovatko määritelmät selkeät, onko tarvetta lisätä määritelmiin jokin käsite?)

Ei

Perustelut:

2 § Määritelmät

kohta 1. Määrittämisestä ei aukea, mitä tarkoitetaan asiakkuustiedolla (kohta 1.)? Tarkoittaako tämä asiakkuusasiakirjaa ja viittaako tämä myös asia-asiakirjaan? Toivomme, että tätä tarkennetaan. Sama termi toistuu laissa myös useammassa kohdassa, joten vaatineen niihinkin kohtiin tarkentamista. Sosiaalipalveluja koskevat perustiedot ei avaa riittävästi, mitä sillä tarkoitetaan. Riskitiedot voisivat olla sote-yhteisiä. Tällä hetkellä näiden tietojen hallinnointi on haastavaa. Esimerkiksi sosiaalihuollossa päätettäessä omaishoidosta voitaisiin suoraan saattaa myös terveydenhuoltoon tietoon omaishoitajuus. Myös erilaiset sairaudet ovat merkittäviä tietoja molemmilla aloilla.

kohta 5. Tulisiko tässä huomioida myös se, että Terveyden ja hyvinvoinninlaitos valmistelee myös sosiaalihuollon ajanvarausta sekä niiden tietojen Kanta-palveluihin tallentamisvelvoitetta. Olisi varmasti hyvä, että käyttöoikeusasetuksessa otettaisiin kantaa siihen, miten sosiaalihuollon ajanvaraustietoja tulee käsitellä.

Käyttöoikeuksien määritelmää tulee myös täsmentää. Mitä tarkoitetaan käyttöoikeudella (katselu, kirjaaminen, tulostaminen, asiakirjahallinnon työt tms.).

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko terveydenhuollon käyttöoikeudet sosiaalihuollon asiakastietoihin tarkoituksenmukaiset (18 §)?

Ei

Perustelut:

Tätä pykälää ja asiakastietolain 53 § on syytä tarkentaa ohjeistuksella, millaisia yksiköitä ja työtehtäviä nämä todellisuudessa koskevat.

Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon välillä. Ovatko sosiaalihuollon käyttöoikeudet potilastietoihin tarkoituksenmukaiset (19 §)?

Ei

Perustelut:

Sosiaalihuollon on keskeistä nähdä 19 §:ssä mainituissa tehtävissä myös terveydenhuollon toimintakykytiedot. Tätä voisi tarkentaa asetuksessa.

Luovutusluvan kohdentaminen. Onko ehdotus luovutusluvan kohdentamisesta asiakkaan näkökulmasta ymmärrettävä ja selkeä?

-

Perustelut:

-

Luovutusluvan kohdentaminen. Vastaako luovutusluvan kohdentaminen sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan tarpeita?

-

Perustelut:

-

Luovutusluvan kohdentaminen. Onko luovutusluvan mukainen lupien kohdentaminen toteutettavissa esitetyllä tavalla asiakas- ja potilastietojärjestelmiin (huomioiden sekä uusien tietorakenteiden mukaisesti tallennetut tiedot että aiemmin tallennetut tiedot)?

-

Perustelut:

-

Arvionne asetuksen mukaisen luovutusluvan tietojärjestelmätoteutukseen tarvittavasta ajasta ja kustannuksista:

Asiakastietojärjestelmän osalta kustannukset on saatu ja toteutusaikataulu 2026. Puhutaan vuosikustannuksista ja itse käyttöönoton projekteista. Potilastietojärjestelmän osalta ei tietoa kustannuksista tai siitä, onko niitä pystytty arvioimaan.

Muita kommentteja asetusluonnoksesta:

11 §

Pykälässä mainitaan sosiaalihuollon toiminnan tukipalvelut. Mitä tällä tarkoitetaan? Tämä voitaisiin tulkita myös esimerkiksi talonmiespalveluksi, jolla ei näkemyksemme mukaan tulisi olla käyttöoikeuksia. Viitataan tällä sosiaalihuoltolain 19 §:ään?

14 §

Lastenvalvojien 2. mom. tehtävässä olisi hyvä olla käyttöoikeus vammaispalveluiden palvelutehtävään, jotta vammaisen lapsen ollessa kyseessä myös vammaisuuden erityispiirteet sekä tuen tarpeet tulevat riittävästi huomioituksi. Lisäksi näkemyksemme mukaan myös päihde- ja riippuvuustyön erityispalvelujen palvelutehtävän tiedoissa on usein tapaamisten valvonnan ja lapsen olosuhteiden selvittämisen kannalta oleellisia tietoja. Näkemyksemme mukaan lastenvalvojan 2 mom. tehtävää voitaisiin rinnastaa laajan asiakasvastuun tehtäviin (12 § ”Laajan asiakasvastuun työtehtävässä sosiaalipäivystyksessä, palvelutarpeen arvioinnissa, asiakkuuden suunnittelussa ja omatyöntekijän tehtävässä on käyttöoikeus sosiaalihuollon asiakkuustietoihin sekä kaikkiin palvelutehtäviin kuuluviin asiakastietoihin lukuun ottamatta perheasioiden sovittelun ja turvakotipalvelun toteutuksen prosesseissa kirjattavia asiakastietoja sekä merkintöjä terapeutisesta työskentelystä ja asiakkaalle tehdystä tutkimuksesta. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja lastensuojelun johtavan viranhaltijan tehtävissä on käyttöoikeus sosiaalihuollon asiakkuustietoihin sekä kaikkiin palvelutehtäviin kuuluviin asiakastietoihin lukuun ottamatta perheasioiden sovittelun toteutuksen prosessissa kirjattavia asiakastietoja ja merkintöjä terapeutisesta työskentelystä asiakkaalle tehdystä tutkimuksesta.”)

15 §

Kohta 2. mainitaan asiakassuunnitelmat ja palvelutarpeen arviot siinä palvelutehtävässä, mihin työtehtävät kohdistuvat. Tarkoitetaanko näillä ”asiakassuunnitelmat ja palvelutarpeen arviot” asiakasasiakirjoja vai prosessin vaihetta ylipäätään, jolloin on käyttöoikeus käytännössä kaikkeen ko. prosessin vaiheessa kirjattuun tietoon. Myös kohtaa 3. on syytä tarkentaa, sillä sosiaalipalveluiltaan edellytetään yhteensovittamista ja näin kaikki palvelut periaatteellisesti liittyvät toisiinsa ja tällöin käyttöoikeus laajenee koskemaan kaikkia sosiaalipalvelujen toteutusta, mikä ei liene tarkoituksenmukaista. Ajatus lienee edelleen, että palvelujen järjestäjä koordinoi palvelukokonaisuutta ja riittävät tiedot olemassa olevista palveluista siirtyisivät asiakassuunnitelman kautta. Aiemmin asetuksessa käytettiin sanamuotoa ” annettavan sosiaalipalvelun toteutuksessa syntyviin asiakastietoihin”, jolloin voitiin tulkita myös niin, että kotihoidon työntekijöille voitiin antaa käyttöoikeus esimerkiksi ateriapalveluun sillä perusteella, että kotihoidon työntekijä osaltaan toteuttaa ateriapalvelua keskeyttämällä tarvittaessa ateriapalvelutilaukset tms.

Epäselvää on, mitä tarkoitetaan kohdalla 3. järjestämisellä. Tarkoittaako tämä, että toteutuksen työntekijä näkee päätöksen lisäksi myös palvelujen järjestämisen muut asiakasasiakirjat? Tätä on syytä tarkentaa. Pohdimme, onko julkisessa sosiaalihuollossa toteutuksella muutoin samat käyttöoikeudet kuin 13 §:n järjestämisellä pois lukien vireilletulon prosessin vaiheen asiakasasiakirjat. Miten voidaan tietää ja määrittellä asiakaskohtaisesti ja teknisesti edes määrittellä ”olennaisesti liittyvien muiden sosiaalipalveluiden järjestämisen ja toteutuksen prosesseissa kirjattavat asiakastiedot”. Olennaisesti-tilanteet vaihtelevat ja tämä voi vaarantaa asiakasturvallisuuttakin, jos tulee automaattisesti käyttöoikeus liian laajoihin tietoihin. Aiempi lainteksti oli parempi ja asiakassuunnitelman kautta voitiin kuvata muut palvelut ja niiden vaikutus ko palvelun toteuttamiseen.

Mietimme myös, miten tulee tulkita omaishoidon tuen, toimeentulotukipalvelun, taloudellisen toimintakyvyn edistämisen, sosiaalisen luototuksen ja turvakotipalvelun toteutuksen

käyttöoikeudet. Jos näitä toteutetaan vain lapsiperheiden, työikäisten ja iäkkäiden palvelutehtävissä, onko kuitenkin käyttöoikeus myös muihin palvelutehtäviin?

Ilmettellemme myös, miksi perheasioiden sovittelussa ole oikeutta asiakkuustietoihin? Eikö heidän tarvitse nähdä edes tietojaan omasta palveluyksikkönsä asiakkuudesta tai palvelunsa antamisesta syntyvästä sosiaalihuollon asiakkuudesta. Tuleeko tällöin tulkita, ettei heillä ole oikeutta henkilön henkilötietoihin, joita ylläpidetään asiakkuusasiakirjalla. Jos näin ei ole, tulisi perheasioiden sovittelulle mahdollistaa jokin asiakasasiakirja, mihin he kirjaavat henkilön yhteystiedot.

15 §

Jos meillä on henkilöitä, jotka tekevät omaishoidon seurantakäyntejä ja yhteydenpitoa omaishoitajiin, tulisiko heille taata käyttöoikeudet kaikkiin niihin sosiaalipalveluihin, joita omaishoidon vapaina toteutetaan eikä vain omaishoidon sosiaalipalveluun. Esim. perhehoito, siivouspalvelu, ympärivuorokautinen palveluasuminen, kotihoito.

16 §

Pykälässä puhutaan, että on oikeus palvelunantajan omaan rekisteriin kuuluviin sosiaalihuollon asiakkuustietoihin. Mitä tarkoitetaan tässä asetuksessa palvelunantajalla ja omalla rekisterillä. Koskeeko tämä 16 § myös julkisen lukuun toimivia yksityisiä palvelun tuottajia. Jos näin on, niin eivätkö yksityiset palveluntuottajatkin tarvitse työssään välttämättä asiakkuusasiakirjan tietoja sekä palvelua koskevan päätöksen, asiakassuunnitelman ja palvelutarpeen arvion tietoja? Palvelua koskevia päätöksiä eikä asiakkaan asiakassuunnitelmaa tai arviota kirjata toteutuksen prosessin vaiheessa, joten kohdan 2. maininnat ”toteutuksen prosessissa syntyvät” estävät näiden tietojen käyttöoikeuden.

25 §

Suositellaan huomioimaan tässä myös sosiaalihuollon ajanvaraustietojen käsittely ja näiden luovutus.

Pohdimme, että asiakkailla voi olla tarve joskus luovuttaa tietoja sosiaalipalveluittain, joten mietimme tulisiko tämä mahdollistaa heille yhtenä vaihtoehtona.

Kansalliset ohjeistukset ovat monilta osin vielä ristikkäisiä ja vaikeatulkintaisia.

Käyttöoikeuksissa tai ainakin niiden soveltamisohjeissa toivomme tarkentamista sen osalta, miten toimeksiantosopimuksellisten palveluiden toteutuksen osalta toimitaan. Yksityishenkilöillä ei ole kirjaamisvelvoitetta ja näin käyttöoikeuksienkaan tarvetta, mutta esimerkiksi laki omaishoidon tuesta 3 a § (607/2022) säätelee velvoitteesta järjestää omaishoitajalle valmennusta ja koulutusta. THL:lta olemme saaneet neuvon, ettei näiden antamista kirjata sosiaalihuollon asiakastietona. Ajattelemme kuitenkin, että tuen, valmennuksen ja koulutuksen osalta olisi tärkeää, että näitä antavilla tahoilla olisi käyttöoikeudet asiakastietoihin koskien tätä palvelua, tätä palvelua koskevia

asiakassuunnitelmia ja palvelutarpeen arvioita kuten lausuttavana olevassa asetuksen 15 §:ssä sanotaan.

Kälviä Minna
Etelä-Karjalan hyvinvointialue